

AGENDA-TIP: GRAN MARCHA/50STE CARNAVAL - 23 FEBRUARI

INVESTEERDERS
HALEN HART OP
IN WILLEMSTAD

**BURGEMEESTER
AHMED ABOUTALEB:**

'ALS IK KAN
HELPEN, ZAL
IK DAT DOEN'

MOOIE TIJDEN
VOOR HOTELS

PERSPECTIEF
IS POSITIEF

**'IK VOEL ME ALTIJD
HEEL WELKOM'**

4

8

INHOUD

Een leven met het Statuut	3
Burgmeester Aboutaleb op bezoek	4
Snoepwinkel voor investeerders	8
Perspectief is positief	10
De groei is niet te stuiten	13
Mooie tijden voor hotels	16
Een creatieve alleskunner	19
Qatar halen is het doel	22
Ambassadeurs in het zonnetje	25
Tijd voor mediabeleid	26

10

13

22

26

COLOFON

CURAÇAO is een uitgave van het Kabinet van de Gevolmachtigde Minister van Curaçao.

Aan deze uitgave werkten mee:

Thessa Fleming, *adviseur voorlichting KGMC*
Paco Nuñez, *fotograaf*
Marc Nolte, *fotograaf*
David Heykoop, *fotograaf*
Casimir Roosje, *fotograaf*
Nico van der Ven, *fotograaf*
René Zwart, *interviews*

Coördinatie:
ADC Caribbean BV

Vormgeving:
B.made

Druk:
Printbookers

Informatie:
Kabinet van de Gevolmachtigde
Minister van Curaçao
Prinsegracht 63-65
2512 EX Den Haag
T: 0703066111
E: info@kgmc.nl
W: kgmc.nl

Auteursrecht:
Het is niet toegestaan artikelen of delen daarvan en foto's over te nemen zonder schriftelijke toestemming van de auteur/fotograaf.

Prof. dr. Arjen van Rijn is o.a. hoogleraar Staatsrecht en staatkundige vernieuwing aan de University of Curaçao

EEN LEVEN MET HET STATUUT

Door Arjen van Rijn

Op 15 december 2019 viert het Statuut voor het Koninkrijk der Nederlanden zijn 65e verjaardag. Dat is een respectabele leeftijd, die alleen al daarom respect afdwingt. Wat door velen enkel als een tijdelijke voortzetting van de relatie tussen de Nederlandse oud-koloniën en het voormalige 'moederland' werd beschouwd, bleek ten minste voor de Caribische koninkrijksdelen een behoorlijk definitief karakter te hebben.

Mijn eigen leven is tot dusver vrijwel parallel aan dat van het Statuut verlopen. Daar was ik me aanvankelijk niet zo van bewust, maar allengs begon het Statuut een steeds grotere plaats in te nemen. Ik werd anderhalf jaar na de plechtige afkondiging geboren, uiteraard in zalige onwetendheid. Maar ik weet nog hoe ik als prepuberende brugklasser, in de huiskamer op de grond liggend, op de voorpagina van de krant de foto's van de opstand van Willemstad bestudeerde: brandende gebouwen, zwarte rookwolken, grimmig kijkende mensen. Ik was zwaar onder de indruk dat dit gebeurde in ons eigen koninkrijk. Ik weet ook nog dat ik als tweedejaars rechten foto's zag van een triomfantelijke Den Uyl die naar Paramaribo kwam om de Surinaamse onafhankelijkheid voor te bereiden, en dat ik toen al zijn gedrevenheid niet goed begreep. Waarom was dit zo belangrijk?

In het jaar voordat onze oudste zoon geboren werd verkreeg Aruba de status aparte. Ik was toen journalist in Duitsland en registreerde het gebeuren min of meer en marge. Wat de status aparte inhield: geen idee. Ik kon toen nog niet bevroeden dat het toeval mij vier jaar later naar Curaçao zou brengen en dat ik voor mijn verdere leven, tot op de dag van vandaag, tot aan de kruin in het elixervat van het Statuut zou worden ondergedompeld. Sindsdien heb ik al vele generaties studenten uitgelegd hoe het Statuut werkt, heb ik er in de achterliggende dertig jaren menig advies over uitgebracht en mij er in het openbaar veelvuldig over uitgesproken. Dit alles dwingt mij om mij steeds weer in de betekenis van het Statuut te verdiepen en mij af te vragen of de verhoudingen tussen Nederland en de Caribische delen van het Koninkrijk nu wel werkelijk optimaal geregeld zijn.

Samengevat: het Statuut veroorzaakt bij mij een mengeling van bewondering en frustratie. Bewondering omdat het Statuut een geniaal en helder geschreven document is, bondig, krachtig, met strakke formuleringen, waar we in wisselende omstandigheden behoorlijk goed mee uit de voeten kunnen. Het Statuut geeft guidance. Frustratie omdat het Statuut vastzit in het denken van 1954 en getuigt van een ouderwetse visie op zelfbestuur en samen doen. Frustratie omdat de relaties tussen de Caribische entiteiten en Nederland maar al te vaak worden gedomineerd door wederzijds onbegrip, gebrek aan vertrouwen en een negatieve houding. Pogingen om de verhoudingen meer gelijkwaardig te maken lopen steevast stuk. Zie het drama rond de Rijkswet Koninkrijksgeschillen. Elke poging om geschillen over de toepassing van het Statuut in de toekomst te laten beslissen door een onafhankelijke rechter verzandde in de keiharde weigering van Nederland om de allerlaatste beslissingsmacht uit eigen handen te geven. Uit angst dat er ooit eens een resultaat uitrolt dat voor Nederland niet gunstig of onwerkbaar is. Uit angst dat Nederland met zijn ruim 17 miljoen inwoners eens overruled zou kunnen worden door 'de kleintjes'. Maar: so what? Het gaat toch niet om politieke besluiten, maar alleen om de uitleg en toetsing van regels. Daar zijn juist rechters voor opgeleid. Binnen de Europese Unie is zo iets al sinds de oprichting in 1958 volstrekt normaal. Daar krijgen lidstaten vaak genoeg de kous op de kop van het Hof van Justitie in Luxemburg. Maar 'verliezen' van Aruba, Curaçao of Sint Maarten? Dat kan Den Haag niet aan. Wie het debat rond de Rijkswet Koninkrijksgeschillen gevolgd heeft, kan er alleen maar moedeloos van worden. Per saldo tellen juridische argumenten niet, het gaat alleen om macht.

Op den duur werkt dat niet. Het Statuut heeft pas een echte toekomst als we eindelijk eens bereid zijn om de knop om te zetten en gelijkwaardigheid tussen de koninkrijkspartners niet alleen met de mond te belijden, maar er ook naar te leven.

ALS IK KAN HELPEN, DOE IK DAT ZEKER

Burgemeester Ahmed Aboutaleb

„In Rotterdam wonen meer dan twintigduizend Curaçaoënaars. Met het merendeel gaat het goed. Ze voelen zich verbonden met de stad én met hun eiland. Ze verrijken de stad met hun cultuur en ze zijn onze beste ambassadeurs op Curaçao.”
Is getekend: burgemeester Ahmed Aboutaleb.

„Een groene, duurzame economie heeft de toekomst.”

Dat hij in oktober zijn alweer zevende werkbezoek aan Willemstad bracht getuigt van grote betrokkenheid met het eiland. Juist om die reden steekt hij zijn kritiek niet onder stoelen of banken, want hij wil dat het Curaçao beter gaat en is graag bereid de helpende hand toe te steken.

Wat zijn de opmerkelijkste veranderingen die Curaçao heeft ondergaan sinds uw eerste bezoek?

„Ik ken het eiland goed. Het is mooi te zien hoe Curaçao zijn rol binnen het Koninkrijk invult. De afgelopen jaren zag ik woonwijken opknappen en het toerisme opbloeien. Maar de kwaliteit van de gezondheidszorg en het onderwijs moet beter. Wat van mij niet hoeft te veranderen is de hartelijkheid van de Curaçaoënaars. Ik voel me altijd heel welkom op Curaçao.”

Had u een specifieke aanleiding voor dit nieuwe werkbezoek?

„Dat waren er meerdere. Ten eerste wilde ik afspraken maken voor een betere informatie-uitwisseling over criminelen die van het eiland naar Nederland reizen en vice versa. We gaan ook beter samenwerken met het Veiligheidshuis Curaçao. Daarin werken partners uit het strafrecht, de zorg, het onderwijs en de hulpverlening samen om jongeren weer op het rechte pad te krijgen en te houden.

Verder heb ik het Kabinet van Curaçao bijgepraat over het Nationaal Programma Rotterdam-Zuid (NPRZ). Dat is een intensief, meerjarig plan om van probleemwijken op de Zuidoever weer prachtwijken te maken. Dat doen we door te investeren in onderwijs, woningen, sportfaciliteiten, veiligheid en werkgelegenheid. Misschien zou zo'n programma ook iets voor Curaçao kunnen zijn. Daarom was Marco Pastors, directeur van NPRZ, er ook bij.”

Welke indrukken heeft u opgedaan?

„Mijn beeld is dat Curaçao voor grote uitdagingen staat. Misschien wel groter dan een land met 160.000 inwoners aankan. In de wijken Buena Vista, Pietermaai en Scharloo hebben we veel met bewoners gepraat. Die maken zich zorgen over de kwaliteit van het onderwijs, het gebrek aan betaalbare,

goede woningen en de toestroom van vluchtelingen vanuit Zuid-Amerika. Dat zet de toch al kwetsbare voorzieningen onder druk.

Ook de onzekerheid over de toekomst van de Isla-raffinaderij kwam in alle gesprekken naar voren. Veel gezinnen zijn financieel afhankelijk van de Isla, maar die ligt nu vrijwel stil. De vraag is of deze überhaupt nog toekomst heeft. TNO heeft daar wel ideeën over. De expertise van de proces-engineers die bij Isla werken is hard nodig om van de energietransitie een succes te maken. Alle keuzes doen pijn, maar bieden ook kansen. Ook Rotterdam staat voor zulke uitdagingen, met de petrochemische industrie in de haven."

Met welk doel heeft u het nieuwe ziekenhuis bezocht?

"Het was mooi een kleinschalig, regionaal ziekenhuis te bekijken dat de inwoners na aan het hart ligt. In Rotterdam zijn er meerdere ziekenhuizen en klinieken, waarvan het Erasmus MC het meest toonaangevend en internationaal is. Dit academisch medisch centrum werkt al samen met het nieuwe ziekenhuis in Willemstad, maar ik kan me voorstellen dat hieruit nog meer schaalvoordeel te behalen is. Wellicht is het de moeite waard dat verder te onderzoeken."

U bent ook naar de universiteit geweest.

"We hebben het Digital Twinning programma bezocht. Een digital twin is eigenlijk een virtuele versie van een bestaand object of systeem. Met digital twinning kun je dus een virtuele stad van de toekomst bouwen, fascinerend. Het is goed voor de toekomst van Curaçao dat studenten hiermee kunnen werken."

'Ik voel me altijd heel welkom op Curaçao'

Zij kunnen dan meteen zien wat de gevolgen zijn van bouwprojecten voor de directe omgeving en het eiland als geheel."

U bent eveneens gesignaleerd op een basisschool en in een honkbalstadion.

"Ik ben onder de indruk van de projecten 'Alleen jij bepaalt wie je bent' en het Leerorkest, beide gefinancierd door het ministerie van Justitie en Veiligheid. Beide heb ik bezocht, op de Kolegio Maria Auxiliadora school en in het honkbalstadion Heintje Kool. De betrokkenheid en het plezier van de kinderen was mooi om

te zien en hoopvol. We moeten echt in talentontwikkeling investeren, maar ook in de gezondheid van kinderen. Ik vind het schrijnend dat er binnen ons welvarende Koninkrijk kinderen zijn die met honger naar bed gaan. Ieder kind heeft recht op een goede maaltijd."

Wat is u van dit zevende bezoek het meest bijgebleven?

"Dat is de motivatie van jong en oud om iets van hun woonomgeving te maken. Bewoners ruimen samen afval op, leggen groente- en kruidentuintjes aan, en stimuleren jongeren hun school af te maken. Mensen kijken naar elkaar om, zo ontstaat er meer saamhorigheid. Dat gebeurt belangeloos, maar is onbetaalbaar."

Uw uitspraken over de drugscanners hebben voor behoorlijk wat ophef gezorgd...

"Zowel in Rotterdam als op Curaçao moeten we het vervoer van personen en goederen zo goed en veilig mogelijk organiseren. Volgens mij zijn we het daar allemaal over eens. Als ik signaleer dat iets niet goed gaat, dan zeg ik dat, zodat we aan een oplossing kunnen gaan werken."

Welke follow up kan Curaçao van uw bezoek verwachten?

"Inmiddels heb ik mijn bevindingen met de betrokken bewindslieden in Den Haag gedeeld. Het is aan de regering op Curaçao om met de Nederlandse regering vervolgafspraken te maken. Als mijn hulp daarbij gewenst is verleen ik die graag. Daarnaast kan Rotterdam helpen met het vergroten van de sociale weerbaarheid op Curaçao, zoals we dat hier doen met NPRZ. Ook wat betreft de transitie van een fossiele naar een duurzame economie kunnen we expertise en ervaring uitwisselen."

Minister-president Rhuggenaath zegt dat Curaçao veel van Rotterdam kan leren. Kan Rotterdam ook iets van Curaçao leren?

"De grote kracht van Curaçao zijn de gastvrije Curaçaoënaars die gemotiveerd zijn om hun eiland nog mooier te maken. Daar kunnen we zeker nog wat van leren."

Was er nog tijd om te genieten van de aspecten die een verblijf op Curaçao aantrekkelijk maken?

"We hadden een vol programma, maar niemand hoeft medelijden met mij te hebben. Af en toe een uurtje wandelen zorgt voor ontspanning. Al wandelend zag ik dat hele wijken van Willemstad zijn opgeknapt. In buurten waar je vroeger na zonsondergang niet moest komen zie je nu mensen flaneren en op terrasjes zitten. Het was ook bijzonder om Jopi Hart te

ontmoeten. Zijn gedicht De Zee is opgenomen in een bloemlezing uit de wereldpoëzie die ik ter ere van vijftig jaar Poetry heb samengesteld. Een mooie man.”

Met welk gevoel bent u teruggekeerd?

„Een dubbel gevoel. Tevreden over de goede en openhartige gesprekken die we konden voeren en de afspraken die we hebben gemaakt. Blij dat we de onderlinge relatie weer hebben kunnen verdiepen. Ook wel bezorgd, omdat de uitdagingen voor Curaçao groot zijn.”

Waar liggen volgens u de beste kansen voor Curaçao om welvaart en welzijn een impuls te geven?

„Een groene, duurzame economie heeft de toekomst. Dat geldt trouwens net zo goed voor Rotterdam. Ik hoop dat het lukt de problemen bij de Isla-raffinaderij om te zetten in kansen. Het eiland ligt strategisch en heeft een geweldige energiebron: de zon. De prachtige natuur en de zee bieden volop mogelijkheden voor ecotoerisme. Maar bovenal in het belangrijk te investeren

‘We kunnen expertise en ervaring uitwisselen’

in onderwijs, in de generatie die op een dag het eiland op de schouders zal nemen.”

Wat moet Curaçao doen om die kansen te benutten?

„Allereerst een goed onderbouwd, toekomstbestendig plan maken. Vervolgens dat plan in alle rust en wijsheid bespreken met de bewoners en ondernemers op het eiland. Daarna kan de regering beslissingen nemen die goed zijn voor Curaçao. Het Koninkrijk kan het eiland met raad en daad bijstaan. Als ik daarbij kan helpen, zal ik dat zeker doen.”

In gesprek met minister-president Eugene Rhuggenaath.

ONTDEK MEER OP [CURACAO.COM](https://curacao.com)

JE VOELT HET DE HELE DAG

CURACAO
BELEEF HET ZELF

SNOEPWINKEL VOOR INVESTEERDERS

VNO-NCW-voorzitter *Hans de Boer*

Voor ondernemers en investeerders is het historische centrum van Willemstad als de spreekwoordelijke snoepwinkel. „Er liggen geweldige kansen”, zegt VNO-NCW-voorzitter Hans de Boer terugblikkend op de investeringsmissie die hij in oktober aanvoerde. „Voor vertrek was er bij de deelnemers een zekere scepsis, zo van: het glas is half leeg. Bij terugkeer was het gevoel dat het glas voor driekwart vol is.”

Bij de Bon Bini for Business-summit van eerder dit jaar hoorde De Boer over het onderzoek naar de ontwikkelingsmogelijkheden van het Unesco World Heritage-gebied in Willemstad. „De uitkomsten maakten indruk. Ik heb er met mensen op

De deelnemers aan de missie werden ontvangen door gouverneur Lucille George-Wout. Vlnr. oncoloog Bob Pinedo, minister-president Eugene Rhuggenaath, VNO-NCW-voorzitter Hans de Boer, nestor van de Nederlandse vastgoedsector Cor van Zadelhoff en eigenaar/directeur van de Van der Wiel Groep Ab van der Wiel.

Curaçao en in Nederland over gesproken en concludeerde: hier zit muziek in, laten we er een koninkrijksactie van maken.”

Mooie mix

Op Curaçao stelde een stuurgroep een programma samen. „Dat zag er goed uit dus ben ik deelnemers gaan werven. Belangrijk was dat de hele keten die je nodig hebt voor grootschalige gebiedsontwikkeling vertegenwoordigd zou zijn. We zijn met 34 man op het vliegtuig gestapt; uit de culturele sector, de detailhandel en horeca, mensen met ervaring met de ontwikkeling van monumenten, investeerders en financiers. Een mooie mix.”

Zestig lokale ondernemers/investeerders sloten zich bij het programma aan dat bestond uit een rondgang langs de top-25 van kansrijkste objecten in de wijken Punda, Pietermaai, Scharloo en Otrobanda plus een mini-summit. „Het was aan Curaçaose kant supergoed georganiseerd. Alle complimenten daarvoor. Ook de inhoud stond als een huis, met veel informatie waar je als ondernemer wat mee kan.”

Cultureel erfgoed

„Waar we in Nederland niet dagelijks bij stilstaan is dat het cultureel erfgoed van Curaçao ook het erfgoed van Nederland

„Ik was er lang niet geweest. Fantastisch te zien hoe Pietermaai zich ontwikkelt met hotels, restaurants en authentieke cafeetjes”, aldus Wienke Bodewes (oud-CEO van vastgoedontwikkelaar Amvest). Voor hem was de missie een weerzien met Willemstad, want in 1989 stond hij als Rotterdamse ambtenaar mede aan de wieg van het Curaçaose monumentenbeleid. Ik heb veel congressen meegemaakt, maar dit was geweldig goed georganiseerd. Het gaat nu om de follow up. De missie heeft me getriggerd: ik ga met partijen praten over concrete investeringskansen die er voor het grijpen liggen. En dan ziet Curaçao mij weer terug.”

De Nederlandse en Curaçaose deelnemers aan de summit 'Invest in Willemstad'.

is. Het was goed dat gouverneur Lucille George-Wout dit bij de ontvangst benadrukte. Zij zei: Ons erfgoed is ook uw erfgoed, laten we er samen voor zorgen.”

‘Er zijn potjes op het vuur gezet’

De vierhonderd jaar oude binnenstad met zijn kleurrijke monumenten draagt de sporen van het koloniale verleden. „De combinatie van historie, cultuur en architectuur maakt Willemstad uniek. Als we er samen in slagen de historische stadsdelen te revitaliseren door leegstaande monumenten een bestemming te geven en lege plekken te ontwikkelen geeft dat een boost aan de economie.”

Compassie

De missie was een privaat initiatief. Het gedeelde cultureel erfgoed van Willemstad schreeuwt volgens de VNO-NCW-voorzitter om een koninkrijksbrede aanpak waarbij ook de overheden hun verantwoordelijkheid nemen. „Het leent zich voor een publiekprivate benadering. Ik denk bijvoorbeeld aan het opzetten van een investeringsfonds, gericht op privaat geld met een stimulerende rol van de overheden. Meer vraag ik niet van de regeringen. We hebben gesproken met minister-president Eugene Rhuggenaath en minister Giselle McWilliam van Economische Ontwikkeling. Ik ga het er ook nog met premier Rutte en minister Knops over hebben. Ik snap het wel dat Den Haag zakelijk kijkt naar de overheidsfinanciën van Curaçao, maar iets meer compassie zou wel mogen. Er zit een goede regering in Willemstad die er

niks aan kan doen dat de gebeurtenissen in Venezuela zo’n grote impact op de economie hebben. Als we het gezamenlijk oppakken betekent dat een enorme impuls voor de welvaart.”

Optimistisch

„Een vastgoeddeal maak je niet in twee dagen, maar er zijn potjes op het vuur gezet. Ik blijf dat volgen en waar nodig een beetje oliën. De kansen zijn groot, dus moet je ook groot durven denken. Niet pandje voor pandje. Er waren grote investeerders mee, die stappen niet in als het bij een projectje hier of een projectje daar blijft.”

Wat Curaçao als investeringsplek extra aantrekkelijk maakt is de groei van het toerisme. „Er komen een paar duizend hotelkamers bij. Er zijn nieuwe markten aangeboord zoals de VS en Colombia. Meer toeristen betekent meer business. Ik voel dat Curaçao op het punt is waar het de draai omhoog kan maken. Als we daarbij een steuntje in de rug kunnen geven moeten we dat zeker niet nalaten. Ik ben optimistisch dat er uit de missie iets concreets en goeds voort gaat komen.”

„Ik was niet eerder op Curaçao. Ik wist er niet veel van, had er ook weinig gevoel bij en heb er dus ook nooit over nagedacht er iets te doen”, aldus managing partner van de Realconomy Group Hans van Rossum. „De professionele voorbereiding aan Curaçaose kant heeft mij positief verrast. Het bezoek heeft er toe geleid dat ik serieus ga nadenken over de investeringsmogelijkheden. Een volgende stap is een concretere oriëntatie op een propositie. Daarna volgt de fase van tekenen en rekenen. Of het zo ver komt kan ik nu nog niet zeggen. We zijn net een week terug. Maar ik ben onder de indruk.”

Minister-president Eugene Rhuggenaath tijdens een recent bezoek aan ambtgenoot Mark Rutte.

PERSPECTIEF VOOR 2020 IS POSITIEF

Minister-president Eugene Rhuggenaath

Precies een jaar geleden sprak minister-president Eugene Rhuggenaath in dit magazine de verwachting uit dat 2019 een spannend jaar zou worden voor Curaçao. Spannend is het zeker geworden, met aanhoudend tegenwind uit wisselende richtingen. „We zijn er nog”, antwoordt de premier glimlachend op de vraag hoe het met hem gaat.

„Het is inderdaad een jaar vol uitdagingen geworden, maar wie verder kijkt dan de dagelijkse gebeurtenissen ziet dat er hard gewerkt is aan het leggen van een stevig fundament voor de toekomst. Ondanks nieuwe, onverwachte tegenslagen zijn we op koers gebleven. We hebben nog een weg af te leggen, maar na enkele jaren van recessie moet de lijn nu wel gaan stijgen.” De eerste voortekenen zijn er: het toerisme bloeit als nooit

tevorens, investeerders zien kansen in het revitaliseren van de binnenstad en met Nederland is een groeiakkoord gesloten.

Ommekeer

Nog meer dan in 2018 beheerste de politieke onrust in buurland Venezuela de agenda van de Curaçaose regering. „Wij hadden aan het begin van het jaar allemaal de hoop dat er een ommekeer zou komen. De mensen in Venezuela gingen massaal de straat op met de eis dat hun rechten zouden worden gerespecteerd en er vrije verkiezingen zouden komen. Helaas is de situatie alleen maar verslechterd, ook in humanitair opzicht.” Het aantal Venezolanen dat - veelal illegaal en in gammele bootjes - de wijk heeft genomen naar Curaçao wordt geraamd op tussen vier- en zesduizend. De druk op voorzieningen als de gezondheidszorg en het

onderwijs is groot, terwijl de migranten op de arbeidsmarkt concurreren met lokale werkzoekenden. Veel aandacht gaat er ook uit naar de opvang van migranten die door de Kustwacht worden onderschept en van wie er sommigen een beroep doen op het recht op bescherming.

Grote impact

„De situatie in Venezuela heeft een grote impact op onze samenleving. Dat proberen we, samen met de Nederlandse regering, in goede banen te leiden. Tegelijkertijd gaan onze zorgen uit naar de bevolking in Venezuela. Daarom hebben wij eerder dit jaar het besluit genomen Curaçao aan de internationale gemeenschap aan te bieden als hub voor humanitaire noodhulp. We hebben daar wel de voorwaarden aan verbonden dat de hulp terecht moet komen bij de mensen die deze het hardst nodig hebben en dat de autoriteiten meewerken.”

‘Veerkracht is een belangrijke eigenschap van de Curaçaose samenleving’

De situatie in Venezuela is ook ter sprake gekomen tijdens de laatste Algemene Vergadering van de Verenigde Naties waar premier Rhuggenaath deel uitmaakte van de Koninkrijksdelegatie. „We hopen allemaal op een vreedzame oplossing, maar niemand durft te voorspellen wanneer die er gaat komen.”

Nieuwe markten

„Wij hebben ons erop ingesteld dat het nog een tijd kan duren. De klap die het toerisme heeft gekregen door het wegblijven van Venezolaanse toeristen zijn we inmiddels volledig te boven. Het toeristenbureau heeft nieuwe markten, onder meer andere Zuid-Amerikaanse landen en de VS, aangeboord waardoor we dit jaar weer boven het niveau zitten van voor de Venezuela-crisis.”

De groei houdt nog wel even aan. „Aan de bouwactiviteiten zie je dat het stay over toerisme zich positief ontwikkelt. Een

aantal nieuwe hotels staat op het punt te openen zoals het Marriott te Piscadera en Corendon. Onlangs hebben we een vergunning afgegeven voor een hotel bij de kleine werf in de downtown area en er zit beweging in het Courtyard by Marriott te Rif en het Pen Resort in Pietermaai. Ook het cruistoerisme groeit sterk, mede dankzij de ingebruikneming van de tweede megapier. Dat laat onverlet dat we moeten blijven investeren in een verdere verbreding van onze economie om te voorkomen dat we afhankelijk worden van één sector.”

Raffinaderij

Een van oudsher sterke economische pilaar is de raffinaderij. Die is vrijwel geheel stil komen te liggen omdat de exploitant, het Venezolaanse staatsolieconcern PdVSA, mede door de sancties van de VS niet in staat is zijn verplichtingen na te komen. „Wij waren begin dit jaar ver met een nieuwe exploitant. Het was een grote domper toen die alsnog afhaakte. We zijn niet bij de pakken neer gaan zitten en voeren op dit moment exclusief onderhandelingen met de Klesch-group. De interesse is heel serieus; ze hebben een team gestuurd dat al weken werkt aan de due dilligence.” Een doorstart ziet premier Rhuggenaath overigens vooral als onderdeel van een transitiefase. „De werkgelegenheid en de bijdrage aan de economie zijn te belangrijk om nu al afscheid te nemen van de raffinaderij, maar ooit zal dat toch moeten gebeuren. Aan het gebruik van fossiele brandstoffen komt een keer een einde. We kunnen ons daarom niet blijven vastklampen aan de oude economie.”

Duurzaam

Zowel de overheid als het Curaçaose bedrijfsleven is zich volop aan het voorbereiden op dat moment. „Als regering hebben wij nadrukkelijk gekozen voor een duurzame samenleving met een gezond en stimulerend leefklimaat. TNO en het Havenbedrijf Rotterdam zijn onze partners door hun kennis en ervaring met ons te delen voor duurzame ontwikkeling op de terreinen rondom de raffinaderij. Het groeiakkoord dat wij deze zomer met de regering van Nederland hebben gesloten sluit goed aan op onze ambities.” De in 2018 in Den Haag gehouden Bon Bini for Business-summit heeft begin dit jaar een succesvolle reprise gekregen in Willemstad met een tweede summit waaraan onder aanvoering van premier Mark Rutte een groot aantal Nederlandse ondernemers deelnam. „Er was een goede vibe. Zelfs lokale ondernemers ontdekten dat er veel meer investerings- en samenwerkingskansen zijn dan zij voor mogelijk hadden gehouden.”

Kansrijk

De summit heeft in oktober een vervolg gekregen. „Uit onderzoek is gebleken dat er in onze binnenstad voor honderden miljoenen aan ontwikkelingsmogelijkheden voor het grijpen liggen. Onder leiding van VNO-NCW-voorzitter Hans de Boer hebben we Nederlandse ondernemers en investeerders ontvangen die zijn rondgeleid langs kansrijke objecten. Men reageerde heel enthousiast. Het kan niet anders dan dat er concrete projecten uit voort gaan komen. De interesse is er in elk geval.”

'Gekozen voor een duurzame samenleving'

Dat de economie jaren achtereen is gekrompen is niet uitsluitend aan de situatie in Venezuela toe te schrijven. „Wij hadden eerder moeten beginnen met de transformatie naar een nieuwe economie. Door de sluiting van de grens met Venezuela is er bijvoorbeeld nieuwe aandacht ontstaan voor lokale land- en tuinbouw. Ook al is het laat, dat het inmiddels wel wordt opgepakt is een goede zaak. En zo zijn er nog veel meer kansrijke sectoren.”

Huiswerk

Minister-president Rhuggenaath erkent dat de Curaçaose overheid zelf ook huiswerk heeft te doen. „Te lang zijn de gaten in begrotingen gevuld met incidentele inkomsten.

„Als regering hebben wij nadrukkelijk gekozen voor een duurzame samenleving met een gezond en stimulerend leefklimaat.”

Er is te weinig geïnvesteerd in de kwaliteit van het onderwijs en het beter laten werken van de arbeidsmarkt. Ook onze interne organisatie, het overheidsapparaat, moet een cultuuromslag maken zodat wij burgers en ondernemers een betere dienstverlening kunnen bieden.” Curaçao doet dat in samenwerking met Nederland. „We hebben in kaart gebracht waar wij ondersteuning kunnen gebruiken om succesvol uitvoering te geven aan het groeiakkoord. De doelstellingen in het groeiakkoord zijn ambitieus, maar wij zijn gefocussed die te halen.”

Perspectief

„Ik had gehoopt dat de resultaten al wat meer zichtbaar zouden zijn geweest, maar om het goed te doen was het eerst nodig het fundament te versterken. Daar zijn we een heel eind mee opgeschoten. Veerkracht is een van de eigenschappen van de Curaçaose bevolking die we nog meer willen versterken. Als we er samen de schouders onder zetten blijven resultaten niet uit. Het perspectief voor 2020 is positief.”

Internationale verplichtingen

Tussen de bedrijven door heeft minister-president Rhuggenaath internationale verplichtingen te vervullen waaronder het voorzitterschap van de Association of Overseas Countries and Territories of the European Union. De premier kon in oktober in Brussel als voorzitter van de OCTA-conferentie 'From the Poles to the Tropics, OCT's Blue Landscape' een mooi succes op zijn conto schrijven met de ondertekening van een Declaration on Oceans waarin afspraken zijn vastgelegd zuiniger met zeeën en oceanen om te gaan. Zijn aanwezigheid in de Brusselse hoofdstad greep Rhuggenaath aan om onder meer Eurocommissaris Frans Timmermans en Europarlementariër Samira Rafaela te bezoeken.

DE GROEI IS NIET TE STUITEN

Vladimir Römer, directeur/eigenaar van CaribIntertrans

„Ik heb geen logistieke achtergrond. Ik heb het vak en wat er allemaal bij komt kijken in de praktijk geleerd. Vooral de regelgeving is ingewikkeld”, zegt directeur/eigenaar van CaribIntertrans Vladimir Römer. Het is hem uitstekend afgegaan: ondanks de uiterst competitief ingestelde transportsector is zijn bedrijf in de nog maar zeven jaar van het bestaan uitgegroeid tot een belangrijke speler in het containervervoer van Nederland naar de Caribische delen van het Koninkrijk, Suriname en andere bestemmingen in Midden- en Zuid-Amerika.

Römer (44) is opgegroeid in de wijk Steenrijk. Zijn vader was ambtenaar en zijn moeder werkte bij het havenbedrijf Curaçao Port Services. Zijn voornaam lijkt te verwijzen naar Russische

roots. „Die komt inderdaad niet veel voor op Curaçao, maar er zit geen Russisch bloed in de familie. Mijn ouders vonden het gewoon leuk mij een aparte naam te geven.”

Beroepsmilitair

Römer zat nog op de middelbare school, het Radulphus College, toen zijn ouders kwamen te overlijden. „Mijn broer die in Rotterdam studeerde vond het beter dat ik bij hem kwam wonen dus emigreerde ik naar Nederland. Dat was wel even wennen, want ik was er niet eerder geweest.”

In 1997 werd hij beroepsmilitair. „In het leger heb ik ontzettend veel geleerd. Ik ben een keer met een vredesmissie uitgezonden naar Bosnië. Daar gebeurden verschrikkelijke dingen, maar ik heb niks echt heel erg ernstigs meegemaakt. Na een kleine zeven jaar

ben ik afgezwaaid en ben ik de beveiliging ingegaan. Dat heb ik lang gedaan. Op een gegeven moment dacht ik: dit wil ik niet de rest van mijn leven, ik moet wat anders gaan doen.”

Spannend

In 2012 stelde een kennis Römer voor samen een bedrijf te beginnen. „Hij was al een beetje bezig in het transport, maar had weinig klanten. Mijn idee was dat het met een andere aanpak beter zou gaan. Ik ben toen voor vijftig procent mede-eigenaar geworden.”

‘Ik ben een pietje-precies’

Die stap heeft zijn leven drastisch veranderd. „Als je een eigen bedrijf hebt leer je pas echt wat hard werken is. Als je je niet voor de volle honderd procent inzet komt er niets van terecht. In die begintijd had ik nog het idee dat het niet te groot moest worden, maar de groei ging vanzelf. We kregen veel klanten via mond-tot-mond reclame. Na de eerste twee jaar begon het echt serieus te worden. Spannend ook.”

Pietje-precies

Het kleine kantoorje en de gehuurde loods werden al gauw te klein. „Ook hadden we meer personeel nodig. Ik zocht vooral in de familie- en kennissenkring naar mensen van wie ik wist dat ik op ze kon vertrouwen. Ik ben een controlfreak en leg de lat hoog, voor mezelf en voor de medewerkers. Iedere klant is voor mij speciaal. Ik wil dat we de beste service leveren en volgens mij kan het altijd beter. Ik ben een pietje-precies, verre van gemakkelijk.”

De groei hield aan. „Het was uitbreiden, uitbreiden en uitbreiden. Ik begon me af te vragen of we de groei wel konden bijbenen en stelde mijn compagnon de vraag: gaan we door of houden we het zo? Maar wat moet je: je kunt klanten toch niet wegsturen? We hebben besloten de groei niet tegen te houden. Ik had en heb het daar best lastig mee: hoe groter het bedrijf wordt, hoe minder controle ik voor mijn gevoel heb. En we moesten opnieuw verhuizen wat ook weer een hoop geregeld met zich meebracht.”

Accentverschuiving

Gelukkig is de loods in Capelle aan den IJssel op verdere groei berekend en die zit er aan te komen. „Onze agent op Curaçao is

Directeur/eigenaar Vladimir Römer: „Als je een eigen bedrijf hebt leer je pas echt wat hard werken is.”

zijn loods aan het uitbreiden. Dat betekent dat hij meer zendingen kan verwerken. Wij zijn daarom van plan het accent te verleggen naar commerciële zendingen. Die doen we nu ook al, maar particulieren vormen op dit moment nog onze grootste klantengroep.”

CaribIntertrans verscheept veel inboedels van mensen die terugverhuizen. „Aan die klanten moet je meer aandacht besteden om duidelijk te maken wat de regels zijn waar we ons aan hebben te houden. Soms doen zich douanekwesties voor, dat moeten we vooraf goed uitleggen. Anders wordt het niet begrepen.”

Meedenken

Alles wat in een container past wordt aangenomen. „Maar ook losse lading die direct aan boord gehesen dient te worden doen we. We hebben jaren geleden vier elektrische huurauto's verscheept, maar Curaçao was daar nog niet klaar voor. Er waren bijna geen laadpalen. Na een jaar kwamen die auto's terug met heel weinig kilometers op de teller. Het idee was goed, maar kwam te vroeg. We hebben hier een boot staan. Die kan alleen op zijn kant in de container. Vanwege het risico op beschadiging doen we dat niet. Nu gaat de eigenaar hem zelf in de container zetten.”

De kostbaarste zendingen zijn medische apparaten voor operatiekamers. „Dan praat je al gauw over meer dan vijfhonderdduizend euro. Het zwaarst zijn haspels die wel een paar ton wegen. Als we iets niet kunnen aannemen proberen we wel altijd mee te denken.”

Hondje

Een voorbeeld daarvan is de mevrouw die onlangs belde. „Ze gaat naar Curaçao verhuizen, maar luchtvaartmaatschappijen

weigeren haar hondje mee te nemen. Het is er eentje met zo'n platte snuit; die kan in een drukcabine in ademnood raken. Die mevrouw had zelf al bedacht dat het beestje niet in een container mee kon, maar hoopte dat ik een oplossing wist. Ik heb beloofd contact op te nemen met de rederij; misschien wil een van de bemanningsleden de hond aan boord verzorgen. Paarden doen we overigens wel."

CaribIntertrans is partner van de stichting 'Help de schoolkinderen van Curaçao'. „Die zamelt bij scholen in Nederland afgeschreven schoolmeubilair in dat nog prima bruikbaar is. Wij halen de spullen op of zetten een container voor de deur en zorgen dat die in de haven van Willemstad wordt afgeleverd. Helemaal gratis kunnen we het niet doen, want je hebt te maken met externe kosten."

Heimwee

Alhoewel hij bijna een kwart eeuw in Nederland woont is de band met zijn geboorteland onverminderd sterk. „Ik kom drie tot vier keer per jaar op Curaçao. Voor het werk en altijd kort. Ik wil er niet te lang zijn, want ik ben bang dat ik heimwee krijg en daar wil blijven. Op vakantie ga ik niet veel en als ik ga is het ook kort. Ik ga graag snowboarden."

Römer gunt zich sowieso weinig vrije tijd. „Dat gaat de laatste tijd wel iets beter. Nu we steeds groter worden moet ik leren

loslaten. Dat kost me veel moeite. Als ik in het voorbijlopen een flard van een telefoongesprek opvang heb ik toch de neiging me er mee te bemoeien. Ik wil helpen, dat zit gewoon in me. Mijn medewerkers vinden dat ik te aardig ben voor de klanten. Ik geef te makkelijk korting."

Trots op personeel

Waar de ondernemer wel tijd voor weet te vinden is waterpolo. „Dat doe ik al sinds mijn zeventiende. We hebben een keer een team geformeerd van Curaçaoënaars die in Nederland wonen of ooit op Curaçao hebben gewerkt voor een waterpolotoernooi op het eiland. Uitgaan doe ik niet. Ik vind het prima thuis, op de bank kijken naar tv-series en Amerikaanse sporten. Het kleine beetje vrije tijd dat ik heb besteed ik graag aan mijn vrouw en ons zoontje."

In het kantoor van CaribIntertrans verradt een glimmende houten honkbalknuppel met inscriptie affiniteit met Curaçaos volkssport nummer 1. „Die hebben we cadeau gekregen omdat we een keer een goed doel hebben gesteund. En we zijn sponsor van het World Port Tournament in Rotterdam." Trots is Römer op zijn personeel. „Wij zijn met zijn achten plus twee oproepkrachten. De meesten werken hier vanaf het begin. Negentig procent is Curaçaos. Het is misschien niet goed voor mijn Nederlands, maar onder elkaar spreken we Papiaments."

„Onze loads in Capelle aan den IJssel is berekend op verdere groei."

MOOIE TIJDEN VOOR HOTELS

Edward Soares, general manager LionsDive Beach Resort

Gastheerschap zit in het DNA van Edward Soares. Sinds 1 juni 2017 is hij general manager van het bij Nederlandse vakantiegangers geliefde LionsDive Beach Resort, rustig gelegen aan het langste witte zandstrand van Curaçao, slechts een paar stappen van de mondaine Mambo Beach Boulevard en vijf minuten autorijden van het kleurrijke historische centrum van Willemstad.

De eerste jaren van zijn leven woonde Soares in Curaçao, Aruba en Venezuela. „Mijn vader werkte voor een bank en werd kort na mijn geboorte uitgezonden naar Aruba. Later volgde nog twee jaar Venezuela. Op mijn achtste kwamen we weer op Curaçao te

wonen. Na de Albert Schweitzerschool ben ik naar Nederland gegaan voor een studie technische bedrijfskunde. Ik was een luie student. Ik was goed in vakken als wiskunde, natuurkunde, scheikunde en computerkunde. Dat is meer een kwestie van begrijpen dan van leren. Het ging mij gemakkelijk af.”

Premiers

„In Nederland kwam ik er al gauw achter dat techniek niet mijn ding is. Ik had meer met economie. Ik zat als jonge jongen al in de handel. Ik plukte druiven en mango's en verkocht die op straat. Ik hielp ook wel eens op een plantage waar ik werd uitbetaald in fruit. Met een kruiwagen vol ging ik langs de deuren. Op Curaçao ben ik ook begonnen met het organiseren

Edward Soares: „We doen veel terug voor de samenleving.”

van feesten. Dat ben ik in Nederland blijven doen, de ene keer voor tweehonderdvijftig man, de andere keer voor vijftienhonderd. Ik ben gestopt met mijn studie en gaan werken als chef-kok in restaurant De Verliefde Kreeft in Den Haag. Ik heb in die tijd nog gekookt voor toenmalig premier Ruud Lubbers en zijn opvolger Wim Kok. Ik had ook te maken met de inkoop en de cijfers. Ik ben daarom een opleiding moderne bedrijfsadministratie gaan doen.”

In 1993 kreeg Soares een oproep voor militaire dienst. „Slechts vier van de twaalf opgeroepen werden ingeloot; ik hoorde bij die vier. Ik vond het zonde van mijn tijd tien tot twaalf maanden vooral klaverjassend door te brengen en ben teruggegaan naar Curaçao om vrijstelling van de dienstplicht te krijgen.”

Antigua

Voor restaurantketen Applebees opende hij twee vestigingen in Puerto Rico en eentje op Curaçao. „Ik was inmiddels getrouwd en er kwamen kinderen. Een gezin en horeca is moeilijk te combineren. In 1998 zijn we naar Nederland verhuisd en ben ik bedrijfseconomie gaan studeren. Ik heb in die tijd diverse banen gehad, onder meer bij Shell en Landall Green Parks. Daar kreeg ik als F&B-controller vijftien parken onder mijn beheer.”

Soares had met zijn vrouw afgesproken dat het gezin na zijn studie terug zou gaan Curaçao. „Via-via kreeg ik het aanbod om op Antigua een resort op te zetten. Ik heb daar drie jaar gezeten. Voor mij was het een superleuke tijd, maar voor mijn gezin minder. Mijn vrouw en kinderen zijn weer naar Nederland gegaan. Ik ben ze in 2008 gevolgd toen ik marketing-directeur kon worden van het Curaçao Toeristen Bureau Europe.”

Sabattical

„In die functie heb ik jaren van grote groei meegemaakt. Niet dat het altijd meezat. Martinair die meerdere keren per week op Curaçao vloog hield er mee op, maar we wisten het verlies aan airlift op te vangen door Air Berlin te overtuigen op Curaçao te gaan vliegen. Het faillissement van OAD wisten we te compenseren door Corendon voor het eiland te interesseren. Het is ons gelukt de groei vast te houden door telkens heel snel

nieuwe partners te vinden.” Na zeven jaar werd Soares door de directie van het CTB gevraagd vanuit het hoofdkantoor in Willemstad een wereldwijde marketingstrategie uit te rollen. „Ik heb dat twee jaar gedaan. Ik besloot een sabattical te nemen en te gaan reizen. Ik was drie maanden onderweg toen ik een telefoontje kreeg dat het LionsDive op zoek was naar een general manager. Ik ben naar Curaçao gegaan en in één gesprek waren we er uit.”

Eigenwijs

„De eerste maanden heb ik meegedraaid met het echtpaar Vogels dat mij vervolgens alle ruimte heeft gegeven te doen wat ik vond dat er gedaan moest worden. Dat was plezierig, want ik ben redelijk eigenwijs en weet wat ik wil. Ik heb vooral de manier van werken veranderd.”

‘We boeken record na record’

De informele sfeer die zijn voorgangers koesterden maakte plaats voor een meer gestructureerd aanpak. „Het had de cultuur van een familiebedrijf. Ik ben begonnen met het beschrijven van processen en procedures. En er is bijvoorbeeld een personeelshandboek gekomen waarin de visie en missie staan beschreven. Ik wil dat als ik onder een bus kom de toko kan doordraaien omdat de medewerkers precies weten wat ze moeten doen.”

Wellness

„Van de backoffice heb ik een proactieve afdeling sales en reservations gemaakt om duidelijk te maken dat het daar om gaat. We zijn veel meer gebruik gaan maken van sociale media en promoten het online boeken. Dat werpt zijn vruchten af: we boeken record na record. Alle 168 kamers zijn intussen

Edward Suares: „Wij investeren veel in duurzaamheid.”

gerenoveerd. De volgende stap is een uitbreiding met dertig tot vijftig kamers.”

LionsDive heeft mede door zijn vijftig meter sportbad altijd sportief ingestelde vakantiegangers getrokken. „We gaan daar een wellness-accent aan toevoegen. Met speciale wellness kamers en wellness activiteiten zoals yoga en een spa. In dat kader gaan we in onze restaurants ook meer aandacht besteden aan gezond eten.”

Duurzaam

Voor zijn duurzaamheidsbeleid is LionsDive onderscheiden met de TravelLife Sustainability award. „Wij investeren veel in duurzaamheid, onder meer door water- en energiebesparende maatregelen. Onze boilers werken op zonne-energie, we doen aan afvalscheiding en recycling, letten erop dat materialen, bijvoorbeeld verpakkingen, niet milieubelastend zijn. We doen veel aan bewustwording, niet alleen onder het personeel en leveranciers, maar ook onder onze gasten.”

Het hotel is daarnaast maatschappelijk actief. „We doen veel terug voor de samenleving. We hebben een scholenoadoptieplan. Computers en airco's die vervangen worden, maar nog jaren meekunnen schenken we aan scholen. We steunen het project Greenkidz dat scholieren stimuleert zorgzaam en verantwoord met de leefomgeving om te gaan. Over scholieren gesproken: wij hebben de Raad van Kinderen gevraagd mee te denken wat wij nog beter kunnen doen.”

Optimistisch

Suares, die bestuurslid was van de Curaçao Hotel And Tourist Association (CHATA) en nog actief is in de advisory board van de

CTB, is optimistisch gestemd over de ontwikkeling van het toerisme naar Curaçao. „Alles wijst er op dat de groei voorlopig aanhoudt. 2020 wordt voor de hotelsector een overgangsjaar. Met de opening van het Marriott en Corendon komen er behoorlijk wat kamers bij. Er is op dit moment te weinig airlift om alle kamers te vullen, maar zodra er weer genoeg vliegtuigstoelen beschikbaar zijn breken er mooie tijden aan. Voor LionsDive is Nederland de belangrijkste markt. Bijna zestig procent van onze gasten komt uit Nederland. Daarna volgen Noord-Amerika en Duitsland.”

Suares heeft het zeer naar zijn zin, maar mist Nederland. „Je hebt hier weinig privacy. Curaçao is een klein eiland, elke stap die je zet wordt gezien. In Nederland vond ik het prettig van mijn dorp naar Amsterdam te rijden en daar te doen waar je zin in hebt zonder dat er op je wordt gelet.”

Stevige groei

In de eerste negen maanden van 2019 is het aantal verblijfstoeristen op Curaçao met elf procent gestegen. 346.440 bezoekers (tegen 311.384 in 2018) waren goed voor drie miljoen overnachtingen. In volgorde van aantallen bezoekers zijn de belangrijkste herkomstlanden Nederland, Verenigde Staten, Colombia, Canada, Duitsland en Brazilië; samen goed voor 77 procent. Ook het cruisetoerisme zit in de lift met in de eerste drie kwartalen 541.621 passagiers (plus 3,1 procent). Het toerisme droeg over die periode 1,6 miljard gulden bij aan de Curaçaose economie.

EEN CREATIEVE ALLESKUNNER

Jasmine Sendar, actrice en nog veel meer

Vanwege haar rollen in tv-series en films heeft ze als Curaçaose de status van Bekende Nederlander. Daarnaast zingt ze, spreekt ze voiceovers in, leent ze haar stem aan tekenfilms, doet ze commercials, ontwerpt ze sieraden en zit er een kookboek in de pen. Kortom: Jasmine Sendar (per 1 december 42) is een creatieve alleskunner.

Ze schitterde dit najaar als inspecteur Tara Dessel in de thriller-serie Grensländers en is sinds medio november te zien in de nieuwe NPO1 dramaserie 'Dit Zijn Wij'. „De media hebben het over een comeback, maar ik ben nooit weggeweest.” Feit is wel

dat ze een aantal jaren uit beeld was, een moeilijke periode in haar leven waarin ze niet acteerde, maar wel een rol speelde.

Gepest

„Ik was drie toen mijn ouders scheidden. Mijn moeder besloot met mijn broertje en mij naar Nederland te verhuizen. Dat was een schok. Ik vond het koud en miste mijn familie, vooral mijn oma, de taal en onze vijf pekinneesjes. Mijn moeder die kapster was ging meteen naar de avondmavo omdat ze ons wilde kunnen helpen met ons huiswerk. Om het beter te doen op school sprak ze Nederlands met ons.”

Als inspecteur Tara Dessel in de thriller-serie Grensländers.

Aan haar schooltijd bewaart Jasmine geen prettige herinneringen. „We woonden in een witte wijk. Van mijn vierde tot mijn veertiende ben ik gepest met mijn huidskleur. Buitenshuis was ik heel verlegen; ik was een easy target. Na school trok ik mij terug in mijn kamer. Dat was mijn veilige wereldje.”

Knock-out

„Mijn broertje werd een keer voor zwarte piet uitgemaakt. Hij heeft die jongen zo’n klap gegeven dat die knock-out ging. Niemand durfde hem daarna nog te pesten. Bij mij ging de knop pas op mijn veertiende om. Ik ben letterlijk om mij heen gaan slaan. Iemand hoefde maar verkeerd naar mij te kijken of ik beukte erop los. Dat was natuurlijk niet de oplossing, maar het pesten was vanaf dat moment voorbij.”

‘Ik ben gek op mijn eiland’

Het gepest heeft haar sterker gemaakt, zo ontdekte ze aan het begin van haar carrière. „Sommige castingbureaus wilden mij niet inschrijven. Een keer werd me in mijn gezicht gezegd dat zwarte modellen niet verkopen. Anderen kwamen met de smoes dat ze voorzien waren, want ze hadden al een zwarte vrouw in hun kaartenbak... Nee, boos kon ik me er niet om maken. Ik vond het vooral dom.”

Passie

De liefde voor het podium zat er jong in. „Als kind organiseerde ik playbackshows en voerde ik voor de familie toneelstukken op. Vanaf mijn vijfde stond het voor mij vast dat ik filmster zou worden. Ik keek naar Dynasty. Niet Alexis, maar Krystle was mijn favoriet. Die kon zo mooi huilen, dat wilde ik ook. Ik werd erom uitgelachen, maar dat heeft me nooit ontmoedigd. Wacht maar, dacht ik.”

Als een leraar jarig was playbackte ze Diana Ross voor hem. „Op de middelbare school deed ik mee aan musicals. Ik vond het te gek om op het podium te staan. Geef mij een microfoon en ik ga los. Het was voor iedereen duidelijk dat dit mijn passie was. Mijn moeder steunde me daarin en heeft mij toen opgegeven voor een miss bikini-verkiezing.”

Soaps

„Ik dacht kansloos te zijn. Het schoonheidsideaal was toch blond haar en blauwe ogen. Ik was zwart en vond mezelf niet mooi

Jasmine Sendar: „Mijn leven was een soap buiten de soap.”

genoeg, maar ik won wel. Daarna deed ik mee aan Miss Beautiful Black, een missverkiezing van Veronica. Een onderdeel van die verkiezing was dat je een stukje van een bekende film - Mission Impossible - moest naspelen. Dat vond ik zo gaaf. Ook die verkiezing won ik. Ik heb er daarna voor gekozen modellenwerk te doen en ben gaan leuren bij castingbureaus die zich op films focusten."

Dat was in 1998. „Binnen twee maanden werd ik gevraagd auditie te doen voor Goudkust, een dagelijkse soap. Ik speelde Kyra, de dochter van een officier van justitie. Ik had er een superfijne tijd. Na anderhalf jaar stopte de serie en heb ik mij aangemeld voor de Akademie voor Musicaltheater van Frank Sanders, maar toen kreeg ik een telefoontje voor een rol in een andere soap, Onderweg naar Morgen."

Imago

„Dat was een goede leerschool. Ik ben er nog wel drie maanden tussenuit geweest voor de opnamen van de film Volle Maan. Daar werd het script van Onderweg naar Morgen voor aangepast: ik heb drie maanden in coma gelegen. Mijn leven was inmiddels een soap buiten de soap. Ik werd verliefd, verloofd, ging trouwen, werd moeder en ging na zes jaar samen te zijn geweest, scheiden."

Na negen jaar Onderweg naar Morgen nam Jasmine het rigoureuze besluit de serie te verlaten. „Ik wilde niet dat het imago van soapie voor altijd aan mij zou kleven. Ik wilde ook wel eens andere rollen en vaker film doen."

Schulden

Nieuwe rollen bleven echter uit. Oftewel: van gevierde soapster die dagelijks op tv te zien was naar een anoniem bestaan als gescheiden moeder zonder werk. „De schulden stapelden zich op. Er waren weken dat ik van een tientje moest rondkomen. Ik fietste naar de andere kant van de stad als daar iets twintig cent goedkoper was. Ik was alleen bezig met overleven. Hoewel mijn zoon zegt dat hij er geen last van heeft gehad kreeg ik wel een schuldgevoel, had het idee dat ik faalde. Ik zat in een negatieve spiraal." Uiteindelijk heeft Jasmine zichzelf bij elkaar geraapt. „Je kunt jezelf wel zielig blijven vinden en klagen wat je is overkomen, maar dat helpt niet. Ik ben werk gaan zoeken. Ik kwam als zzp'er terecht in de thuiszorg. Om mijn schulden af te lossen werkte ik er 's avonds nog bij in de bediening in een bowling. En ik ben les gaan geven aan moeilijk opvoedbare jongeren."

Ommekeer

De echte ommekeer kwam door een interview dat ze aan het blad Flair gaf. „Ik heb verteld hoe het met mij was gegaan na Onderweg naar Morgen. Ik had naar buiten toe de schijn

opgehouden dat alles ok was. Door mijn openhartigheid kreeg ik ontzettend veel reacties. Veel mensen vonden het dapper."

Zo ook zanger Dinand Woesthoff die Jasmine na het lezen van het interview uitnodigde auditie te doen voor een musical die hij produceerde. „Omdat er voor mij veel van afhing was ik zo nerveus dat ik de auditie heb verknald. Hij heeft ondanks dat nog wel een minimusical voor me gemaakt waarmee ik langs festivals ging. Wat later kreeg ik, omdat ik in de thuiszorg had gewerkt, een rol in de zorgsoap Malaika. Ik was weer aan het acteren en dat voelde heel lekker."

Voorstelling

Om de moeilijke tijd definitief achter zich te laten trok Jasmine met een eigen one womanshow langs de theaters, met de toepasselijke titel Mooi Weer. „Ik had jarenlang mooi weer gespeeld. De voorstelling was voor mijn familie confronterend. Zelfs mijn zoon hoorde mij dingen vertellen die hij niet wist." Uitnodigingen voor audities volgden met als (voorlopig) hoogtepunt de hoofdrol in Grenslenders.

'Geef mij een microfoon en ik ga los'

„Heerlijk, want ik kan niet stilzitten. Zo heb ik samen met mijn goede vriend en collega Dennis Overeem voor ons Youtube kanaal 'Zeker Eten' filmpjes gemaakt over de Antilliaanse keuken. Ik heb bekende Antillianen uitgenodigd samen een traditioneel gerecht te maken. Iedereen zei meteen ja. We hebben ook een paar afleveringen op Curaçao opgenomen, onder andere bij Zus di Plaza."

Warme deken

De zelfgemaakte 'Loved by Jasmine' oorbellen - in de vorm van haar geboorte-eiland - verraden haar herkomst. „Daar liggen mijn wortels. Die kan en wil ik niet loslaten. Ik heb oud en nieuw op Curaçao gevierd. Ik kan me geen beter begin van het jaar bedenken. Ik ben gek op mijn eiland. Natuurlijk kan ook ik me wel eens irriteren aan dingen, maar dat heb ik ook in Nederland. Zodra ik op Hato land ben ik op slag weer verliefd. In de tijd dat je nog via de trap uitstapte voelde je bij het opengaan van de deur zo'n warme deken het vliegtuig inrollen. Heerlijk was dat. Echt thuiskomen."

'QATAR IS HET DOEEL'

Remko Bicentini, bondscoach

Bondscoach Remko Bicentini: „Ik merk aan alles dat we serieus worden genomen.”

„Het moet binnenkort maar eens gaan gebeuren”, antwoordt bondscoach Remko Bicentini op de vraag wanneer het nationale elftal van Curaçao het opneemt tegen Oranje. De selectie van Bicentini lijkt er klaar voor. In enkele jaren is Curaçao op de FIFA-wereldranglijst van de 183ste naar de 75ste plek opgestoomd.

„Drie jaar geleden zou je om het idee Oranje uit de dagen zijn uitgelachen, maar de afgelopen twee jaar is het hard gegaan. Ik zal niet beweren dat we eventjes zullen winnen, wij zijn wel zo ver dat we er een echte wedstrijd van kunnen maken.”

Rivalen

„Het zou fantastisch zijn voor de Curaçaose gemeenschap in Nederland. Die leeft net als iedereen op Curaçao enorm mee

met het team. Men is er trots op dat een klein land, naast het honkbal, ook succesvol is in het internationale voetbal.”

Buiten het veld zijn Bicentini en zijn Nederlandse collega Ronald Koeman nu al rivalen als het gaat om het aan zich binden van aanstormend talent.

„De jongens moeten een keuze maken. Het is aan mij ervoor te zorgen dat opkomende talenten, maar ook ervaren spelers die nog geen bindende wedstrijd voor het Nederlands elftal hebben gespeeld, de juiste keuze maken. Als Oranje in mijn ogen niet realistisch is doe ik er alles aan in de hoop dat ze voor Curaçao kiezen.”

Toplanden

„Ik begrijp het als een speler die denkt kans te maken op het Nederlands elftal de keuze zo lang mogelijk probeert uit te

stellen. Ik gun iedereen zijn droom, alleen doen spelers er verstandig aan zich af te vragen of het met jongens als Frenkie de Jong en Matthijs de Ligt voor je realistisch is te denken dat je je daar tussen kan spelen.”

■ ‘We zijn klaar voor Oranje’

„Door onze successen is het voor Curaçaose jongens een stuk aantrekkelijker geworden voor hun eigen land te kiezen. Wij spelen tegen toptanden als Mexico, de Verenigde Staten, Jamaica en Honduras. We komen uit in de Gold Cup en de topklasse Nations League en gaan het kwalificatietraject voor het WK van 2022 in Qatar in. Hoger kan niet.”

Assistent

Bicentini is graag bereid tijd en energie te steken in het ‘binnenpraten’ van een talent, maar hij heeft zijn grenzen. „Voor mij is het een voorwaarde dat een speler graag wil. Ik moet proeven dat hij trots is voor zijn land te mogen uitkomen.

Wie te lang wacht met kiezen neemt het risico dat hij er later moeilijker of zelfs helemaal niet meer tussenkomt omdat er een ander op zijn plek speelt die al helemaal in het team is ingepast.” Zelf aarzelde Bicentini geen seconde toen hij in 2007 werd gevraagd assistent te worden van bondscoach Leen Looijen. „Zo’n aanbod sla je niet af, daar hoeft je niet eens over na te denken.” Als trainer van NEC gaf Looijen Remko’s vader Moises Bicentini in 1957 als één van de eerste Antillianen in Europa een profcontract. Die maakte met zijn verwoestend harde schot furore in Nijmegen.

Eigen stijl

„Ik heb zelf van 1986 tot 1989 in het eerste van NEC gespeeld, maar moest mijn carrière afbreken vanwege een blessure. Looijen wist wat hij aan mij had. Met hem ben ik het traject voor de WK van 2010 ingegaan.” Na Looijen volgde de Argentijn Manuel Bilches waarna in 2015 Patrick Kluijver aantrad. Geen van drieën lukte het zich te kwalificeren voor het eindtoernooi van het WK, maar voor assistent Bicentini waren zij uitstekende leermeesters.

„Dit vak kun je niet uit boekjes leren, maar alleen door ervaring. Ik heb goed gekeken welke aanpak werkte en welke minder. Nadat Patrick in 2016 vertrok was ik er aan toe het over te nemen. Niet om te kopiëren. Dat werkt niet, je moet dicht bij je zelf blijven en vasthouden aan je eigen stijl.”

Successen

Sinds Bicentini bondscoach is rijgt Curaçao de successen aan. Meteen al in 2017 werd de Caribbean Cup gewonnen, plaatste de ploeg zich voor het eerst in de historie voor de Gold Cup en werd in Thailand de Kings Cup gewonnen. Bolivia en Qatar werden verslagen en meervoudig WK-deelnemer Mexico had de grootste moeite met Curaçao: de beslissende treffer viel pas in de 93ste minuut.

Deze zomer heeft Curaçao de status van voetbaldeumes definitief van zich afgeschud. Voor de tweede achtereenvolgende keer kwalificeerde het nationale team zich voor de Gold Cup en bereikte - een nieuw hoogtepunt - verrassend de kwartfinale waarin de VS maar net aan te sterk bleek. In de Nations League werd dit najaar Haïti 4 punten afgesnoept en werd Costa Rica op 0-0 gehouden. Zelfs de media in Nederland volgen tegenwoordig trouw de verrichtingen van het team en de documentaire 'La Familia Azul' van FOX Sport over het Curaçaose team is massaal bekeken.

Nieuwe generatie

„Ik merk aan alles dat we serieus worden genomen. Ik voel dat bijvoorbeeld als ik naar competitiewedstrijden ga om spelers te bekijken en de stadions binnenloop. Dat vervult mij met trots, niet voor mezelf, maar voor het team en voor Curaçao.” Het succes is volgens Bicentini mede te danken aan de opkomst van een talentvolle generatie.

„In 2007 hadden we drie profs in onze selectie. Nu kunnen wij een keuze maken uit dertig tot veertig profs die her en der in de wereld op redelijk hoog niveau voetballen. De spelers die voor

Curaçao kiezen doen dat bovendien met hun hart. En omdat ze allemaal in andere landen voetballen is het voor spelers fijn tijdens de internationale FIFA kalenderdata wanneer er interlandverplichtingen zijn bij elkaar te komen. Er is een warme vriendschappelijke band. Niet dat het een soort reünie is, het gaat ons allemaal om maar een ding en dat is winnen.”

Fundashon

Bicentini is behalve bondscoach van Curaçao trainer van amateurclub Juliana '31 uit Malden. „Ik sta drie keer per week op het veld. Ik hoef het niet doen, want bondscoach zijn is mijn job en daar laat ik alles voor, maar ik vind het voor mezelf plezierig. Het is goed te combineren, al ben je in je hoofd 24 uur per dag bondscoach en gaat er veel tijd zitten in het bekijken van spelers en het analyseren van tegenstanders.”

'Curaçao telt mee als voetballand'

Begin dit jaar nam hij de spelers en begeleiders van zijn club mee naar Curaçao. Dat was in het kader van de door hem opgerichte Fundashon Bicentini die zich inzet om de jeugd in de armere wijken van het eiland sport- en spelfaciliteiten te bieden. „Iedereen denkt natuurlijk bij Curaçao aan zon, zee en strand. Ik vind het belangrijk ook de andere kant te laten zien.”

Lange weg

Bicentini (51) is in Nederland geboren. Toch zegt hij: „Na mijn vrouw Joyce, onze kinderen en kleinkinderen betekent Curaçao alles voor me. Ik voel mij op de een of andere manier verantwoordelijk om iets te doen voor het land. Daarom ben ik destijds met de fundashon begonnen; die is de rode draad in mijn leven. Ik merk dat het succes van het Curaçaose voetbalteam helpt deuren voor de stichting te openen, bijvoorbeeld naar sponsors.”

Terug naar de mogelijkheid het een keer tegen Oranje op te nemen: „Ik heb begrepen dat er bij de KNVB over wordt nagedacht. Het lastigste zal het vinden van een geschikte datum zijn. Het moet in een FIFA-window, want dan zijn de clubs verplicht hun spelers af te staan voor interlands.” Misschien koppelt het lot beide ploegen wel aan elkaar op het WK van 2022... „Qatar halen is mijn droomdoel. De weg er naar toe is nog lang, maar we gaan er wel voor.”

AMBASSADEURS IN HET ZONNETJE

„Wij hebben onze uitdagingen, maar die kunnen we aan”, sprak gevolmachtigde minister Anthony Begina de gasten toe tijdens de door het Curaçao-huis georganiseerde viering van de ‘Dia di Pais Kòrsou’.

Die vond op 10 oktober in het Haagse Theater De Vaillant plaats, precies negen jaar nadat Curaçao de status verwierf van autonoom land binnen het Koninkrijk der Nederlanden. Een van de uitdagingen is het verbreden en verduurzamen van de economie die hard is geraakt door de crisis in buurland Venezuela. „De impact daarvan op onze samenleving is groot, maar ik kan u verzekeren: wij komen er sterker uit”, aldus Begina.

‘Wij hebben onze uitdagingen, maar die kunnen we aan’

„U viert vandaag uw negende verjaardag als autonoom land in het Koninkrijk. Masha pabien! U bent terecht trots op die status en werkt er hard aan om ondanks de moeilijke omstandigheden de welvaart van uw land en het welzijn van uw burgers te bevorderen. Wat dat betreft staan we voor dezelfde, niet eenvoudige opgave”, aldus de Bonairiaanse gedeputeerde Elvis Tjin Asjoe.

Verwantschap

„Ondanks de staatkundige scheiding is de band tussen onze volkeren onverminderd sterk gebleven. Ik spreek op uw verjaardag de wens uit dat wij bestuurders de sterke verwantschap die onze burgers met elkaar voelen omzetten in meer samenwerking. Op een aantal terreinen is die na 10-10-10 doorgegaan, maar ik ben ervan overtuigd dat er meer mogelijkheden zijn de krachten te bundelen, van elkaar te leren en de helpende hand toe te steken”, betoogde Tjin Asjoe.

Prof. mr. Gerhard Hoogers - universitair hoofddocent Staatsrecht aan de Rijksuniversiteit Groningen - ging in op de uitkomsten van zijn onderzoek naar de verschillen in de staatkundige relatie die Frankrijk, Groot-Brittannië, Denemarken en Nederland met hun voormalige koloniën hebben.

Trots

Traditiegetrouw benoemt het Curaçao-huis op 10 oktober twee nieuwe ambassadeurs, Curaçaoënaars die zich op bijzondere wijze inzetten voor de Curaçaose gemeenschap in Nederland. Dit jaar is de keuze gevallen op Ana Alcantara en Wendell Wallé. De eerste was onder meer raadslid in Amsterdam Zuidoost, budgetcoach en de drijvende kracht achter de Stichting Netwerk Antilliaanse Ondernemers. Wallé draagt via de door hem georganiseerde evenementen de cultuur van Curaçao uit. „Wij zijn trots op jullie”, aldus ‘gevin’ Begina.

De kersverse ambassadeurs Ana Alcantara en Wendell Wallé (linksvoor) met hun voorgangers Willy Djaoen, Beatrice Martis en Elvis Manuela en gevolmachtigde minister Anthony Begina.

TIJD VOOR MEDIABELEID

Thessa Fleming, adviseur Voorlichting

„Natuurlijk trek ik het mij aan zoals er in de media soms over Curaçao wordt bericht. Als er iets negatiefs gebeurt begrijp ik dat journalisten daarover schrijven, maar ik vind de benadering vaak eenzijdig.”

Aan het woord is Thessa Fleming, sinds 2017 adviseur Voorlichting van het Kabinet van de Gevolmachtigde Minister van Curaçao. Een van haar taken is te zorgen voor een juiste beeldvorming van haar land. Dat is, zeker als het om de media gaat, geen sinecure.

Huiswerk

„Ook als wij iets positiefs hebben wordt er toch een negatieve draai aan gegeven. Laat ik een voorbeeld geven. Begin dit jaar ondertekende minister-president Mark Rutte tijdens een business-summit in Willemstad een samenwerkingsprotocol met onze premier Eugene Rhuggenaath. Daar werd door sommige media een verkapt ingrijpen door Nederland van gemaakt. Over het succes van de summit heb ik niks gelezen. Daar kan ik mij aan ergeren.”

Door de wol geverfd als ze is in het communicatievak erkent Thessa dat er huiswerk te doen valt. „Ik ben bezig een focusgroep samen te stellen van professionals die kennis hebben van de media en ons kunnen helpen beleid te maken. Het is de rol van journalisten kritisch te zijn, maar ik hoop voor elkaar te krijgen dat er een betere balans in de berichtgeving komt.”

Weinig kennis

„Mijn aandacht is eerst uitgegaan naar het profileren van het Curaçao-huis. Dat had de reputatie niet erg toegankelijk te zijn. Onder gevolmachtigde minister Anthony Begina is dat veranderd. Curaçaoënaars, maar ook anderen weten ons te vinden. We bieden organisaties die iets voor de Curaçaose gemeenschap organiseren aan dat op het Curaçao-huis te doen. Daar wordt graag gebruik van gemaakt.” Fase twee van het nieuwe communicatiebeleid bestond uit het vaker naar buiten treden. „Wij zijn intensiever gebruik gaan maken van

sociale media. Daarnaast hebben we ons magazine CURAÇAO geïntroduceerd dat een goed beeld geeft van hoe het land zich ontwikkelt.”

En nu is het dus tijd voor een proactief mediabeleid. „Het probleem is breder dan de media alleen. In het algemeen weet het publiek in Nederland weinig van Curaçao, anders dan dat het een aantrekkelijke vakantiebestemming is. Maar hoe het Koninkrijk in elkaar steekt en wat het betekent dat Curaçao een autonoom land binnen het Koninkrijk is is nauwelijks bekend. We hebben dus werk te doen.”

Mediasector

Thessa - 36 en dochter van de bekende Curaçaose honkbalpionier Alvin Fichi Fleming - is opgegroeid in Montaña. „Na de Albert Schweitzerschool ben ik naar het Radulphus College gegaan om havo te doen, maar dat had ik na een jaartje wel gezien. Op mijn zeventiende ben ik naar Nederland vertrokken.” Daar studeerde ze sociaal juridische dienstverlening. Geen voor de handliggende studie gezien haar creatieve talenten. „Ik wist toen nog niet waar mijn passie lag en wilde een

studie die perspectief bood op een goedbetaalde baan. Na acht jaar heb ik mijn studie afgemaakt en ben ik teruggekeerd naar Curaçao.”

‘We hebben huiswerk te doen’

In de sociaal juridische dienstverlening is ze nooit terechtgekomen. Ze ging aan de slag in de mediasector en produceerde onder meer commercials voor diverse opdrachtgevers. Vervolgens maakte ze carrière in de marketing- en communicatie bij provider Digicel, de natuurorganisatie Carmabi en de grootste bouwmarkt van de Cariben Kooyman. Tussen de bedrijven door bleef ze via haar eigen onderneming actief met het maken van tv-producties.

Naar Nederland

In oktober 2016 bracht de liefde haar naar Nederland. Dat vergde wel enige aanpassing en niet alleen aan het gure klimaat. „Waar ik gewend was altijd samen met mijn hond te zijn waren

we opeens met zijn vijven: mijn vriend, zijn dochtertje, zijn hond en die van mij. Wat werk betreft moest ik helemaal opnieuw beginnen. Ik kan niet tegen stilzitten en begon me een beetje te vervelen.” Zo is Negrita ontstaan, een uitbeelding van de zelfbewuste Curaçaose vrouw.

„Ik heb de beeldjes Negrita genoemd als een tribute aan mijn oma die mij altijd Negrita Linda noemde.” Inmiddels heeft ze een behoorlijke, qua beschrijving rijk gevarieerde collectie opgebouwd die via de facebookpagina Curaçao Negrita gretig aftrek vindt. „Maar het moet wel een hobby blijven”, aldus Thessa die de handen vol heeft aan haar eerder dit jaar geboren dochter Gianah en haar drukke baan op het Curaçaohuis.

Als familie

„Het bevalt mij goed. Er heerst een leuke en positieve sfeer. Het voelt als familie. Wat ik fijn vind is dat ik voor mijn land werk, dat we onderling Papiaments spreken en ik regelmatig contact heb met Curaçao. Dat geeft me een thuisgevoel.”

Het is bepaald geen doorsneejob. „Ik maak gave dingen mee.

De ene keer zit ik aan tafel met de minister-president van Curaçao om het, als hij op werkbezoek in Nederland is, over de communicatiestrategie te hebben, de andere keer overleg ik met de speechschrijver van Rutte”, aldus Thessa.

Thessa Fleming: „Wat ik fijn vind is dat ik voor mijn land werk.”

CINEX
CURAÇAO INVESTMENT & EXPORT
PROMOTION AGENCY

**INVESTEREN IS EEN KWESTIE VAN VERTROUWEN
EN CURAÇAO BIEDT JE DAT AAN.**

PLETTERIJWEG 43 - AMIDOS BUILDING - PARERA - WILLEMSTAD

T +599 9 4621444 - EXT 153

WWW.CURINVEST.COM - INFO@CURINVEST.COM